

TARİHİ MEKÂN, TARİHİ ESER VE TARİHİ NESNE

Tarihî Mekân: Geçmişte yaşamış insanlara ait kalıntıların ve izlerin bulunduğu alanları tarihî mekân olarak adlandırabiliriz. Bu alanlar çoğunlukla eski yerleşim yerleridir. İbadet merkezleri, savaş alanları gibi yerler tarihî mekânlar arasında yer alır. Örneğin İstanbul'da bulunan Tarihî Yarımada önemli tarihî mekânlardandır.

Tarihî Eser: Geçmiş zamanlarda askerlik, eğitim, konaklama, ulaşım gibi amaçlar ve ekonomik nedenlerle inşa edilen yapılar ise tarihî eser olarak kabul edilir. Örneğin Topkapı Sarayı, Tarihî Yarımada'da bulunan önemli tarihî eserlerden biridir.

Tarihî Nesne: Geçmişten günümüze kalan eşya, silah, takı, heykel ve resimler tarihî nesneleri oluşturur. Tarihî nesneler, genellikle küçük boyutlu olup bir yerden başka bir yere taşınabilir. Tarihî nesneler çoğunlukla müzelerde sergilenir. Örneğin Topkapı Sarayı'nda sergilenen Kaşıkçı Elması tarihî nesnelerdendir.

Tarihî Mekân, Tarihî Eser ve Tarihî Nesne Tablosu

	Tarihî Mekân	Tarihî Eser	Tarihî Nesne
Tanım	Geçmişte yaşamış insanlara ait kalıntıların ve izlerin bulunduğu alanları tarihî mekân olarak adlandırabiliriz. Bu alanlar çoğunlukla eski yerleşim yerleridir. İbadet merkezleri, savaş alanları gibi yerler tarihî mekânlar arasında yer alır.	Geçmiş zamanlarda askerlik, eğitim, konaklama, ulaşım gibi amaçlar ve ekonomik nedenlerle inşa edilen yapılar ise tarihî eser olarak kabul edilir.	Geçmişten günümüze kalan eşya, silah, takı, heykel ve resimler tarihî nesneleri oluşturur. Tarihî nesneler, genellikle küçük boyutlu olup bir yerden başka bir yere taşınabilir.
Kapsam	Şehir, kasaba, tapınak, kale gibi geniş alanları içerir.	Cami, saray, köprü, anıt gibi mimari eserleri kapsar.	Çömlek, sikke, süs eşyası gibi taşınabilir objelerden oluşur.
Özellik	Büyük ölçekte ve genellikle açık hava mekanlarındadır.	Mimari bir değere sahiptir, genelde taşınmaz.	Küçük ve taşınabilir niteliktedir.
Kültürel Değer	Toplumsal ve tarihî olayların izlerini taşır.	Sanatsal ve teknik beceriyi yansıtır.	Günlük yaşama dair ipuçları sunar.
Koruma Amaçları	Alanın bütünlüğünü korumak ve turizme kazandırmak önceliklidir.	Yapının sağlamlığını ve estetik değerini korumak amaçlanır.	Zarar görmeden muhafaza edilmesi ve sergilenmesi önemlidir.
Örnekler	Efes Antik Kenti, Kapadokya, İstanbul'da bulunan Tarihî Yarımadası, Truva gibi yerler.	Ayasofya, Selimiye Camii, Nemrut Dağı'ndaki heykeller.	Lidyalılara ait altın sikkeler, Osmanlı çini tabakları.

Tarihî Mekân ve Tarihî Eser Arasındaki Farklar

Kriter	Tarihî Mekân	Tarihî Eser
Tanımlar	Geçmiş uygarlıkların yaşam sürdürdüğü, olayların gerçekleştiği veya kültürel faaliyetlerin yürütüldüğü geniş alanlardır.	Belirli bir amaçla inşa edilmiş, sanatsal veya mimari değere sahip, genelde bireysel yapılardır.
Özellikleri	- Geniş bir alanı kapsar. - Birden fazla yapıyı ve çevresini içerir. - Tarihî olayların izlerini taşır.	- Tekil bir yapı veya yapı grubu olabilir. - Mimari ve sanatsal özellikler taşır. - Genellikle belirli bir amaca hizmet eder.
Örnekler	- Tarihî Yarımada (İstanbul): İçinde Topkapı Sarayı, Ayasofya, Sultanahmet Camii gibi yapılar bulunur. - Efes Antik Kenti: Artemis Tapınağı, Celsus Kütüphanesi gibi eserleri kapsar. - Kapadokya: Yeraltı şehirleri	- Topkapı Sarayı: Padişahların yaşadığı saraydır. - Artemis Tapınağı: Tanrıça Artemis'e adanmış bir ibadet yeridir. - Celsus Kütüphanesi: Efes Antik Kenti'nde bilgi saklamak amacıyla inşa edilen bir yapıdır.
Koruma Amaçları	Mekânın genel bütünlüğünü, tarihi dokusunu ve çevresini koruma hedeflenir.	Yapının sağlamlığını, orijinal halini ve estetik değerini koruma amaçlanır.

TARİHİ MEKÂN ÖRNEĞİ: İSTANBUL'DAKİ TARİHİ YARIMADA

- Neden Mekân?** Çünkü İstanbul'un Tarihî Yarımada bölgesi birden fazla tarihî yapıyı ve bu yapıların çevresini kapsar. Osmanlı, Bizans ve daha eski medeniyetlerin izlerini taşır.
- İçindeki Tarihî Eserler:** Topkapı Sarayı (Osmanlı padişahlarının sarayı), Ayasofya (ibadet ve mimarlık şaheseri), Sultanahmet Camii (Osmanlı'nın dini mimarisi).

TARİHİ MEKÂN ÖRNEĞİ: EFES ANTİK KENTİ

- Neden Mekân?** Çünkü Efes, bir antik şehir olarak birçok yapıyı, yolları ve açık alanları kapsar.
- İçindeki Tarihî Eserler:** Artemis Tapınağı (ibadet yeri), Celsus Kütüphanesi (bilgi saklama yapısı), Büyük Tiyatro (eğlence ve toplantı yeri).
- Neden Farklı?** Efes Antik Kenti'nin genel yapısı bir yaşam alanını gösterirken, içindeki her yapı belirli bir amaç için inşa edilmiştir ve bireysel özellikler taşır.

TARİHİ MEKÂN ÖRNEĞİ: KAPADOKYA

- Neden Mekân?** Kapadokya, geniş bir coğrafyada yer alan yeraltı şehirlerini, peribacalarını ve ibadet yerlerini kapsar.
- İçindeki Tarihî Eserler:** Göreme Açık Hava Müzesi'ndeki kiliseler (ibadet yeri)
- Neden Farklı?** Kapadokya'nın tamamı bir tarihî ve coğrafi alanı ifade ederken, kilise gibi yapılar bireysel olarak eser kabul edilir.

Tarihî Mekân, Tarihî Eser ve Tarihî Nesne Örnekleri

Sıra	İl	Tarihî Mekân (Alan)	Tarihî Eser (Yapı)	Tarihî Nesne (Taşınabilir)
1	İstanbul	Tarihî Yarımada	Topkapı Sarayı	Padişahların taç giyme kaftanı
2	İzmir	Efes Antik Kenti	Artemis Tapınağı	Artemis heykeli (Müzedeki)
3	Adana	Anavarza Antik Kenti	Anavarza Kalesi	Roma dönemi sikkeleri
4	Adıyaman	Nemrut Dağı Milli Parkı	Antiochus'un Anıt Mezarı	Kral Antiochus heykel başı
5	Afyon	Frig Vadisi	Ayazın Kilisesi	Frig dönemine ait taş kabartmalar
6	Aksaray	Ihlara Vadisi	Selime Katedrali	Vadideki freskli taş kiliseler*
7	Amasya	Harşena Dağı	Kral Kaya Mezarları	Osmanlı dönemi günlük eşyalar
8	Ankara	Ankara Kaleiçi	Ankara Kalesi	Kale içindeki Selçuklu sikkeleri
9	Antalya	Aspendos Antik Kenti	Aspendos Tiyatrosu	Tiyatroya ait dönemsel masklar
10	Ardahan	Şeytan Kalesi Mevkii	Şeytan Kalesi	Kalede bulunan Urartu taş işlemleri
11	Artvin	Ardanuç (Gevhernik) Kalesi*	İskenderpaşa Camii	El yazması Kuran-ı Kerimler
12	Aydın	Didyma Antik Kenti	Apollon Tapınağı	Tapınağa ait sunak taşı
13	Balıkesir	Ayvalık Tarihi Dokusu	Ayvalık Taş Kahveleri	Osmanlı kahve kapları
14	Bartın	Amasra	Amasra Kalesi	Roma dönemine ait mozaikler
15	Batman	Hasankeyf	Hasankeyf Kalesi	Hasankeyf mezar taşları
16	Bilecik	Söğüt	Ertuğrul Gazi Türbesi	Türbedeki geleneksel süslemeler
17	Bingöl	Kığı Kalesi Bölgesi	Kığı Camii	Camiye ait ahşap oyma motifler
18	Bitlis	Ahlat Selçuklu Mezarlığı	Kümbetler	Mezar taşlarındaki kabartmalar
19	Bolu	Göynük	Akşemseddin Türbesi	Türbedeki ahşap sandukalar
20	Burdur	Sagalassos Antik Kenti	Antoninler Çeşmesi	Çeşmeye ait heykel parçaları
21	Bursa	Cumalıkızık Köyü	Osmanlı Dönemi Evleri	Ahşap yapım araçları
22	Çanakkale	Truva Antik Kenti	Truva Surları	Truva Savaşı silahları
23	Çankırı	Tuz Mağarası	Çankırı Kalesi	Osmanlı top gülleleri
24	Çorum	Hattuşaş Antik Kenti	Yazılıkaya Tapınağı	Çivi yazılı tabletler
25	Denizli	Hierapolis (Pamukkale)	Antik Tiyatro	Dekoratif taş süslemeler
26	Diyarbakır	Diyarbakır Surları	Keçi Burcu	Surlardaki taş süslemeler
27	Edirne	Selimiye Külliyesi	Selimiye Camii	Mimar Sinan'ın plan çizimleri
28	Elazığ	Harput	Harput Kalesi	Urartu taş yazıtları
29	Erzincan	Kemaliye (Eğın)	Kemaliye Taş Yolu	Abrenk Kilisesi taş motifleri
30	Erzurum	Yakutiye Medresesi Alanı	Çifte Minareli Medrese	Medresedeki el yazmaları
31	Eskişehir	Odunpazarı	Atlıhan El Sanatları Çarşısı	Lületaş oymacılık örnekleri
32	Gaziantep	Zeugma Antik Kenti	Mozaik Evler (Villalar)	Mozaik motifleri (Çingene Kızı)
33	Giresun	Giresun Adası	Giresun Kalesi	Kaleden çıkan bronz ok uçları
34	Hakkâri	Gevaruk Bölgesi	Hakkâri Kaya Resimleri	Resimlerdeki hayvan figürleri
35	Hatay	Antakya	St. Pierre Kilisesi	Kilisedeki mozaik süslemeler
36	Isparta	Pisidia Antiokheia	Roma Tiyatrosu	Sahne arkası dekorları

SOSYAL BİLGİLER DÜNYASI®

37	K.Maraş	Germenicia Antik Kenti	Maraş Kalesi	Mozaik taşları
38	Karabük	Safranbolu	Safranbolu Evleri / Cinci Han	Bakır mutfak eşyaları
39	Karaman	Karadağ Kutsal Alanı	Binbir Kilise	Bizans dönemi taş süslemeleri
40	Kars	Ani Harabeleri	Büyük Katedral (Fethiye Camii)	Taş işleme süsler
41	Kastamonu	İnebolu / İsmail Bey Külliyesi	Şerife Bacı Anıtı	Ahşap oyma kapılar
42	Kayseri	Gevher Nesibe Külliyesi	Şifahane	Şifahanedeki tıp el yazmaları
43	Kırıkkale	Hasandede Türbesi Alanı	Hasandede Camii	Minaredeki Osmanlı işaret taşları
44	Kırklareli	Dupnisa Mağarası (Çevresi)	Alpullu Trakya Tapınağı (?)	Kabartma taşlar
45	Kilis	Oylum Höyük	Oylum Höyük Kazı Alanı	Höyükten çıkan taş baltalar
46	Konya	Çatalhöyük	Çatalhöyük Evleri	Ana Tanrıça figürü
47	Kütahya	Aizanoi Antik Kenti	Zeus Tapınağı	Tapınağa ait süs eşyaları
48	Malatya	Arslantepe Höyüğü	Hitit Saray Yapısı	Mühürler
49	Manisa	Sardes Antik Kenti	Artemis Tapınağı	Lidya paraları (Sikkeler)
50	Mardin	Mardin Eski Şehir	Zinciriye Medresesi	İşlemeli taş mihrap

SOSYAL BİLGİLER DÜNYASI®

[Daha Fazlası için resmi tıkla...](#)

Muammer ASLAN

Sosyal Bilgiler Öğretmeni